

Název příspěvku		Evropa bez bariér je také o přístupnosti informací zveřejňovaných na webu		
Stručná anotace		Příspěvek se zabývá praktickými dopady Vyhlášky o přístupnosti webových stránek po roce její platnosti.		
Autor1	Příjmení	Bubeníčková		
	Jméno	Hana	Titul	RNDr.
	Funkce	koordinátor projektu Blind Friendly Web		
	Organizace	TyfloCentrum Brno, o.p.s.		
	Adresa	Chaloupkova 7, Brno, 612 00		
	Telefon	541 240 421	Fax	541 240 419
	Akční telefon	774 715 100		
	E-mail	bubenickova@blindfriendly.cz		
Autor2	Příjmení	Pavlíček		
	Jméno	Radek	Titul	Mgr.
	Funkce	metodik projektu Blind Friendly Web		
	Organizace	TyfloCentrum Brno, o.p.s.		
	Adresa	Chaloupkova 7, Brno, 612 00		
	Telefon	549 211 049	Fax	541 240 419
	Akční telefon	774 715 101		
	E-mail	pavlicek@blindfriendly.cz		
Termín dodání příspěvku		6.3.2009		

Informace o autorech

Bubeníčková Hana, RNDr. (1.1.1961)

koordinátor projektu Blind Friendly Web (TyfloCentrum Brno, o.p.s.)

Dosažené vzdělání: VŠ (obor Matematické systémy a informatika Přírodovědecké fakulty MU Brno)

Praxe: od roku 1985 programátor – analytik

od roku 1994 instruktor, metodik využití ICT zrakově postiženými osobami

Publikační činnost:

- Odborný příspěvek na konferenci EENAT v Praze (10.4.1997) "Nově vyvinutá metodika posuzování a kritéria testování vhodnosti PC pro nevidomé, připravovaný plán osnov".
- Odborný příspěvek na konferenci ICCHP 98 (Vienna - Budapest 30.8.- 4.9. 98) s názvem "How Computers in the Czech Republic Help Blind Persons to Overcome Information Barrier and its Adversary Impact".
- Odborný příspěvek na konferenci EENAT v Bratislavě (21. - 25. 10. 98) s názvem "Design and Adaptation of Work Settings".
- Počítače pro těžce zrakově postižené a jejich využití při výuce a studiu (Speciální pedagogika,1/1999)
- Odborný příspěvek na konferenci Edukace a rehabilitace zrakově postižených na prahu milénia v Hradci Králové (21. - 23. 9. 2001) s názvem "Význam informačních a komunikačních technologií v edukačním a rehabilitačním procesu zrakově postižených" publikovaný ve 2. svazku Aktuálních otázek speciální pedagogiky.
- "Jsou internetové stránky vašeho úřadu přístupné nevidomým občanům? Projekt Blind Friendly Web" článek v týdeníku Veřejná správa č. 11/2002 oceněn dne 3.12.2002 **I. cenou v soutěži o Cenu Vládního výboru pro zdravotně postižené v kategorii veřejně publikovaných písemných děl**. Spoluautor Radek Pavlíček.
- "E-bariéry osob se zdravotním postižením" publikovaný ve sborníku konference E-bariéry (28.5.2002 Ústí nad Labem - www.infocom.cz) a ve zkrácené verzi publikován v magazínu E-government č.2/2002)
- série článků v odborných časopisech: PC World (3,5,6,8/1998), Connect (5,6,7,8/2002), Počítač pro každého 13-18,22/2003, 1,5/2004). Od r. 2002 spoluautor Radek Pavlíček.
- "PC gramotnost a Internet pro nevidomé", "Internet bez bariér" dva příspěvky ve sborníku Služby knihoven pro zdravotně postižené občany.
- Seriál článků O zrakovém postižení a zrakově postižených (Česká oční optika 1-4/2006, 1/2007), oceněn dne 8.12.2006 **I. cenou v soutěži o Cenu Vládního výboru pro zdravotně postižené v kategorii veřejně publikovaných písemných děl**.
- Spoluautorka publikace **Přístupnost webových stránek orgánů státní správy**, vydané v rámci projektu výzkumu a vývoje „Přístupnost webových stránek orgánů státní správy“ v roce 2007 (ISBN 978-80-903786-4-3).
- **Budou weby veřejné správy skutečně přístupné?** (Knihovna 2/2008, spoluautor Radek Pavlíček)

Pavlíček Radek, Mgr. (17.3.1978)

instruktor, metodik specialista využití ICT pro zrakově postižené osoby (TyfloCentrum Brno, o.p.s.)

Dosažené vzdělání: VŠ (učitelství matematika – výpočetní technika, Fakulta informatiky MU Brno)

Praxe: od roku 1998 metodik – specialista na využití ICT zrakově postiženými osobami

Publikační činnost:

- Spoluautor publikace **Přístupnost webových stránek orgánů státní správy**, vydané v rámci projektu výzkumu a vývoje „Přístupnost webových stránek orgánů státní správy“ v roce 2007 (ISBN 978-80-903786-4-3).
- spoluautor Pravidel pro tvorbu přístupného webu, vydaných v červenci 2004 Ministerstvem informatiky ČR (www.micr.cz/files/1588/BP_web.htm).
- autor Dokumentace zásad přístupnosti www stránek pro těžce zrakově postižené uživatele (Blind Friendly Web – www.blindfriendly.cz)
- Články o přístupnosti na blogu POSLEPU a v magazínu Zdroják.
- **Budou weby veřejné správy skutečně přístupné?** (Knihovna 2/2008, spoluautorka Hana Bubeníčková)
- Osvětové články v časopisech zaměřených na veřejnou správu (Veřejná správa, Obec a finance), článek „*Jsou internetové stránky vašeho úřadu přístupné nevidomým občanům? Projekt Blind Friendly Web*“ (Veřejná správa 11/2002) získal **I. místo v kategorii veřejně publikovaných písemných děl - Cena Vládního výboru pro zdravotně postižené**. (spoluautorka H. Bubeníčková)
- Osvětově - odborné články o problematice využívání ICT zrakově postiženými lidmi (PC World 1998, Computer 2001, Connect 2002, Počítač pro každého 2003/2004)

Evropa bez bariér je také o přístupnosti informací pro handicapované zveřejněných na webu

RNDr. Hana Bubeníčková, Mgr. Radek Pavlíček, TyfloCentrum Brno, o. p. s.

Úvod

Česká republika si letos připomíná mnohá výročí. Před 20 lety se česká společnost zbavila totalitního režimu a nastoupila nelehkou cestu demokracie, svobody a odpovědnosti k ní i budoucnosti, před 10 lety vstoupila do NATO, před 5 lety přistoupila k Evropské unii a v první polovině tohoto roku Evropské unii poprvé předsedá.

V České republice se však staly i další méně připomínané události, které však úzce s těmi významnými souvisí. Letos například uplyne 20 let od vzniku snad úplně první nezávislé samostatné organizace handicapovaných občanů – byli to nevidomí lidé, kteří v rozjitřených dobách sametové revoluce, na prahu nového věku založili novodobou neziskovou organizaci, kterou dovedli k vysoké organizovanosti a profesionalitě – byla to **Česká unie nevidomých a slabozrakých**. Dnes tato organizace již neexistuje¹, přesto v jejím lůně vzniklo mnoho dodnes fungujících, unikátních projektů pro těžce zrakově postižené občany:

- **Tyfloservis** – rehabilitace později osleplých lidí – celostátně působící síť základní pomoci lidem, kteří oslepli v průběhu svého života,
- **Dědina** – pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé,
- dvě unikátní **školy výcviku vodičích psů**, které jsou členy prestižní Mezinárodní federace škol vodičích psů (takové školy jsou v 18 evropských zemích, z toho jen 4 z nich jsou v bývalém východním bloku),
- unikátní **Knihovna digitálních dokumentů** pro nevidomé, která za více než 15 let nashromáždila před 10 tisíc knih v digitální textové podobě, distribuuje přes 60 titulů periodik a spolupracuje se třemi desítkami nakladatelství,
- legislativní zakotvení technických prvků odstraňujících architektonické bariéry pro nevidomé a slabozraké, které jsou na evropské poměry naprosto výjimečné (zvukově ošetřené přechody pro chodce, vodičí linie a signální pásy, usnadňující orientaci nevidomým, hlasové majáčky na veřejných budovách, institucích a úřadech),
- síť regionálních center pomoci zrakově postiženým – **TyfloCentra**, která zajišťují poradenství, aktivizaci, asistenci, vzdělávací programy i podporu pracovního uplatnění lidí s těžkým zrakovým postižením,

Byla to Česká unie nevidomých a slabozrakých, která měla jako první organizace handicapovaných občanů zaregistrovanou vlastní doménu – brailnet.cz (1996). Česká unie nevidomých a slabozrakých má spoustu svých pokračovatelů, kteří myšlenku nezávislosti (na pomoci druhých), samostatnosti (v získávání potřebných informací) a soběstačnosti (v provádění potřebných úkonů pro sebe i druhé) nesou dál. Jedním z takových projektů je **projekt Blind**

---

¹ Česká unie nevidomých a slabozrakých se v roce 1996 sloučila se Společností nevidomých a slabozrakých a od roku 1997 působí na území ČR Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých.

Friendly Web², který si jako jeden ze svých cílů stanovil legislativní zakotvení přístupnosti informací zveřejněných na internetu nejen pro zrakově postižené.

Myšlenka přístupnosti informací zveřejňovaných na internetu vznikla někdy v roce 1999, kdy se na webu Brailnet.cz objevilo první „desatero pravidel tvorby přístupného webu“. Od roku 2000 je tato aktivita realizována jako projekt **Blind Friendly Web** a již po deváté se prezentuje díky vstřícnosti pořadatelů na této prestižní konferenci Internet ve státní správě a samosprávě. Blind Friendly Web je

- **projekt zasazující se o reálnou přístupnost webů** nejen pro zrakově postižené (v roce 2003 obdržel **zvláštní uznání** v rámci soutěže **IT projekt roku 2003**),
- **aktivita**, která významně **přispěla k zakotvení přístupnosti** informací prezentovaných na webu **do legislativy v ČR**,
- **profesionální služba**, která odhalí úskalí přístupnosti vašeho webu a to za pomoci
  - a) odborných a praktických znalostí v oblasti přístupnosti webu,
  - b) týmu proškolených zrakově postižených testérů,
  - c) neustálého sledování trendů v asistivních technologiích a v tvorbě webových stránek
  - d) důrazu na reálnou přístupnost webu,
  - e) soustavné práci a kontaktem s uživateli s těžkým zdravotním postižením, znalostí jejich potřeb a preferencí.

V roce 2004 tehdejší Ministerstvo informatiky vydává první oficiální doporučující metodický materiál „**Best practice - Pravidla pro tvorbu přístupného webu**“. V roce 2006 byla Poslaneckou sněmovnou ČR schválena **novelizace zákona č. 365 / 2000 Sb. o informačních systémech veřejné správy**, která mimo jiné v § 5 odst. 2f stanovila povinnost orgánů veřejné správy mít své webové stránky přístupné pro uživatele s těžkým zdravotním postižením. Na ministerské konferenci členských států EU v Rize dne 11. 6. 2006 podepsala Česká republika **deklaraci, zavazující členské státy EU k vytváření veřejných webových stránek v souladu s dokumentem Web Content Accessibility Guidelines** (vypracovanou konsorciem W3C – WAI). Dne 28. února 2008 byla ve sbírce Zákonů zveřejněna Vyhláška o formě uveřejňování informací souvisejících s výkonem veřejné správy prostřednictvím webových stránek pro osoby se zdravotním postižením (**vyhláška o přístupnosti**).

Vyhláška o přístupnosti - rok poté

Vyhláška o přístupnosti (64/2008 Sb.) má v době psaní tohoto článku za sebou první rok účinnosti, takže je jistě na místě podívat se, co vyhláška s sebou přinesla.

Zájem o přístupnost

Asi nejdůležitějším dopadem vyhlášky je určitě opětovné **probuzení zájmu o přístupnost**. Zatímco v roce 2007 jsme zaznamenali pokles zájmu o tematiku přístupnosti (většina provozovatelů webů vyčkávala, jak bude novelizovaná vyhláška vypadat), rok 2008 byl ve znamení výrazného zvýšení požadavků na zpřístupnění webových stránek či školení v této oblasti. Pozitivní byla také šíře záběru – o přístupnost jevíly zájem knihovny, obce, města, kraje i ministerstva. Tento stav se pozitivně projevil na přístupnosti webových prezentací výše zmíněných subjektů. Svědčí o tom například trvale vzestupná tendence u webů soutěžících v Bibliowebu a Zlatém erbu. Každoročně se nám daří vybrat nejpřístupnější web a celkově je

---

² www.blindfriendly.cz

vidět posun k lepší přístupnosti takřka u všech soutěžících webů. Na zlepšení přístupnosti mají nemalé zásluhy i webdesignerská studia, která v mnoha případech weby pro subjekty veřejné správy tvoří. A protože mají v této oblasti odpovídající znalosti, odvádějí poctivou práci.

Z tohoto úhlu pohledu vyhláška o přístupnosti sehrála velmi pozitivní roli a zpracování webových prezentací na úrovni šablon je dnes z hlediska přístupnosti zpravidla bezproblémové.

Zveřejňování informací a dokumentů

Horší už je to ale s informacemi samotnými, tzn. obsahovou stránkou věci. Je nutné si uvědomit, že webová prezentace je zpravidla posledním místem, kam informace po dlouhé cestě úřadem či úřady doputuje. A pokud je v této fázi v podobě velmi obtížně přístupné, často se stává, že je i v této nevyhovující (obtížně či vůbec přístupné) podobě zveřejněna. A právě způsob, jakým jsou informace předávány, je jedno ze slabých míst, kde - mnohdy zbytečně - dochází k znepřístupnění informací.

Problém je často způsoben tím, že informace (dokument) sice vznikne v digitální podobě, ale dále už putuje jen v podobě tištěné. A takovou informaci je – celkem pochopitelně - nejsnazší na web umístit jako naskenovaný obrázek. Což z hlediska přístupnosti není vyhovující. V oblasti toku informací jsou tedy mezery, které by bylo vhodné zacelit, dokumenty nechat obíhat elektronicky a zlepšit tak přístupnost řady prezentovaných informací (týká se hlavně dokumentů zveřejňovaných na úřední desce).

Úředníci znají věci?

Základním stavebním kamenem moderního pojetí přístupnosti je sémantika – bez korektně vyznačených nadpisů, seznamů, odstavců, tabulek, atp. je dokument velmi obtížně přístupný. Ke snadnému převodu dokumentu na web je tedy třeba, aby už primární dokument tyto požadavky respektoval a byl odpovídajícím způsobem naformátován.

Skutečnost je bohužel taková, že jen málo dokumentů vzniká s ohledem na sémantiku. Na webech orgánů veřejné správy nejsou výjimkami dokumenty, kde nadpisy jsou vyznačeny pouze vizuálně (a ne styly), centrování a odsazení textu pomocí mezer, seznamy pomocí hvězdiček, které mají funkci odrážek, atp. Takto vytvořený dokument je pochopitelně obtížné převést do přístupné podoby a mnohdy se proto v této podobě dostává na web – což opět může být pro řadu návštěvníků webu problém. Stejně tak je důležité korektně formátovat obsah při použití nástrojů redakčního systému.

I v oblasti přípravy dokumentů ke zveřejnění je tedy třeba zapracovat a pracovníky úřadů proškolit tak, aby dokumenty už na vstupu byly vytvářeny se zřetelem na přístupnost a jejich převod do přístupné podoby na web byl co nejsnazší.

Aktuálnost vyhlášky

Jeden z požadavků, který musel být při přípravě nových pravidel přístupnosti brán v potaz, byl soulad s metodikou WCAG 2.0. Ta však byla v době přípravy ve stádiu pracovní verze (Working Draft) a finální verze, vydaná 18. 12. 2008, se od této pracovní verze liší. Česká vyhláška proto již tomuto požadavku zcela neodpovídá. Příkladem může být třeba zmírnění požadavku na minimální kontrast či odstranění baseline, řada dalších pravidel a kritérií byla přeformulována, odstraněna či přesunuta. Finální verze WCAG 2.0 také přináší nový pohled na přístupnost a některé zažité věci (například přístupnost JavaScriptu) mění – více se této tématice věnujeme v samostatném příspěvku.

V souvislosti s vydáním finální verze metodiky WCAG 2.0 by proto bylo vhodné českou vyhlášku zrevidovat a upravit do podoby, která bude s touto verzí v souladu, a také dopracovat či přeložit dokumenty, které pomohou snazší implementaci konkrétních řešení z hlediska přístupnosti.

Závěr

Přínos vyhlášky o přístupnosti lze po roce jejího působení hodnotit pozitivně, svědčí o tom zvyšující se přístupnost řady webů orgánů veřejné správy. I přesto ale zůstává řada oblastí, kde je třeba ještě z hlediska přístupnosti zapracovat – především způsob přípravy informací a jejich dodání ke zveřejnění v přístupné podobě. Doufejme, že se to povede a za pár let se budeme setkávat s informacemi bezproblémově přístupnými.